

ANTONI CHUCHLA

FUNDACJA, UPOSAŻENIE I ROZWÓJ PARAFII ZNALEZIENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO W NIEBYLCU

Historię parafii pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Niebylcu podzielić można na dwa etapy rozwojowe: etap konieczkowski, czyli lata 1464-1650 i etap niebylecki, obejmujący okres od roku 1650 do chwili obecnej. Okoliczność ta powoduje, że mówi się o niej – parafia konieczkowsko-niebylecka.

Ks. prałat Teofil Górnicki w materiałach zebranych do monografii Niebylca napisał – „na początku był Jawornik”. Słowa te odnosił do lokacji miasta na terenie sąsiedniej wsi Jawornik. Parafrazując zatem sformułowanie ks. Teofila w odniesieniu do parafii, można śmiało powiedzieć – „na początku była Konieczkowa”¹.

Parafia o tej nazwie wydzielona została z okręgów parafialnych Lutcza, Połomia i Czudec² i uposażona 14 czerwca 1460 r. przez braci rodzonych Marcjusza, Mikołaja, Jana i Stanisława Machowskich³. Erygował ją 14 lipca

DR ANTONI CHUCHLA, doktor nauk prawnych, sekretarz gminy Niebylec, wykładowca Podkarpackiej Szkoły Wyższej im. ks. Władysława Findysza w Jaśle, członek Pracowni Badań nad Samorządami w Rykach, prezes Towarzystwa Miłośników Ziemi Niebyleckiej. Redaktor naczelny „Roczników Niebyleckich” i autor wielu publikacji i artykułów naukowych. Adres do korespondencji: 38-114 Niebylec 51; e-mail: antoni.chuchla@gmail.com.

¹ J. Długosz podaje, że parafia została ufundowana we wsi Jawornik, zob. J. Długosz, *Liber Beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, t. II, s. 258 (dalej: LBD II).

² Wg Długosza okręg parafialny wydzielono z parafii Strzyżów, zob. LBD II, s. 258.

³ Zob. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki. Opracowanie materiałów źródłowych do Atlasu Historycznego Kościoła w Polsce*, w: „Archiwa, Biblioteki i Muzea w Polsce”. Organ Ośrodka

1464 r. biskup krakowski Jan Gruszczyński, zarazem kanclerz Rzeczypospolitej i ówczesny prymas Polski⁴. Na życzenie fundatorów – proboszczem został ks. Stanisław z Opatowca⁵. Parafia miała więc patronat szlachecki⁶.

Okręg parafialny od czasu erekcji obejmował Konieczkową, Jawornik i Nową Wieś⁷, podczas gdy Jan Długosz wymienia Jawornik, Żarnową i Żyżniów⁸. Od 23 października 1509 r. przybywa nowo lokowane miasto Niebylec⁹, a w roku 1536 dochodzi ponadto wieś Sporna, która następnie znika¹⁰. W roku 1595 okręg parafii Konieczkowa tworzą wsie Konieczkowa, Jawornik, Gwoźnica¹¹ i miasteczko Niebylec¹². W 1608 r. przyłączona została do parafii Małówka¹³.

Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, Półrocznik, t. 9, Lublin 1964, s. 253 (dalej: ks. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 9).

⁴ Tamże.

⁵ Archiwum Kurii Metropolitarnej w Krakowie, Acta Officialatus generalis dioecesis Cracoviensis (dalej: AOffic.) Vol. 184 (1751), s. 327-328 (document ingrossowany); Jura ecclesiarum, s. 24.

⁶ AOffic. Vol. 184 (1751), s. 327-328, s. 312-314 (document ingrossowany); Jura ecclesiarum, s. 1-7, s. 21-22, s. 24-29.

⁷ B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 9, s. 253.

⁸ LBD II, s. 258.

⁹ Jest to jedyny przypadek w pow. pilźnieńskim, że miasto należy do parafii wiejskiej, zob. A. Dunin-Wąsowiczowa, *Granice administracji kościelnej*, w: S. Trawkowski (red.), *Atlas historyczny Polski. Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku*, cz. II, wyd. PWN, Warszawa 1993, przypis 59, s. 56.

¹⁰ B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 9, s. 253.

¹¹ AOffic. Vol. 184 (1751) s. 327-328 (document ingrossowany); Jura ecclesiarum, s. 24.

¹² B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 9, s. 253. Miasteczko powstało staraniem Mikołaja Machowskiego, właściciela wsi Jawornik, dworzanina i krojczego królowej Elżbiety w 1509 r. Przywilej ten stwierdzał, że miasto powstaje od nowa, ale w rzeczywistości chodziło o nadanie praw miejskich Jawornikowi, dziedzicznej wsi Jana Machowskiego. Próbę wyjaśnienia zniknięcia nazwy Jawornik na określenie miasteczka i pojawienia się nazwy Niebylec podjął J. Wyrozumski i przedstawił dwa możliwe wyjaśnienia. Pierwsze, że nie powiodła się lokacja Jawornika i z czasem dokonano nowej lokacji w Niebylcu i druga – jego zdaniem bardziej prawdopodobna – że w trakcie wytyczania granic miasta, jego centrum przesunięto ku sąsiadującej z Jawornikiem wsi Niebylec, gdzie znajdowało się skrzyżowanie dróg, nie obojętne dla miasteczka planowanego jako ośrodek wymiany towarów, zob. J. Wyrozumski, *Miasta regionu strzyżowskiego*, w: *Studia nad dziejami Strzyżowa i okolic*, Zbiór artykułów pod red. S. Cynarskiego, Rzeszów 1980, s. 116 i 137, zob. także K. Pacuski, *Lokalizacja miejscowości*, w: S. Trawkowski (red.), *Atlas historyczny Polski. Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku*, cz. II, Warszawa 1993, przypis 34, s. 79.

¹³ B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 9, s. 253.

W latach 1595-1602 w Konieczkowej funkcjonowała szkoła parafialna, której rektorem był Seweryn Wolski, diakon z Brodów, a później Stanisław Grochowius ze Strzyżowa. Kierownikiem szkoły był Jan Belchowicz¹⁴.

Nowo utworzona parafia należała do dekanatu dębickiego (pilzneńskiego)¹⁵, a od 1608 r. do strzyżowskiego¹⁶ w diecezji krakowskiej, archidiakonacie sądeckim, oficjałacie pilzneńskim¹⁷.

Nowo fundowany kościół był budowlą drewnianą, w stylu gotyckim, pod wezwaniem św. Marii Magdaleny, św. Stanisława i św. Mikołaja¹⁸. Posiadał trzy ołtarze: w głównym widniał obraz św. Marii Magdaleny – patronki świątyni, a w bocznych św. Stanisława, biskupa krakowskiego oraz św. Mikołaja. W ołtarzu głównym znajdowało się metalowe tabernakulum, a po prawej stronie kamienna chrzcielnica. Świątynia konieczkowska, skromna zarówno w swych rozmiarach jak i konstrukcji, była jednonawowa, o wymiarach 20 łokci (12 metrów) długości i 12 łokci (7 metrów) szerokości. Do północnej ściany przylegała zakrystia długa na sześć łokci i szeroka na cztery. Dach kościoła i zakrystii ozdobiły kasetony, ściany bielono wapnem, a posadzkę ułożono z kamieni. Świątynia była wielokrotnie remontowana i przebudowywana¹⁹. Nie ominęły jej również skutki reformacji – w 1577 r. została zbeszczeszczona przez ówczesnego kolatora Piotra Machowskiego, zwolennika kalwinizmu²⁰.

¹⁴ S. Kot, *Szkolnictwo parafialne w Małopolsce XVI-XVIII w.*, Lwów 1912, s. 349.

¹⁵ Dekanat dębicki utworzył prawdopodobnie bp krakowski Nanker w latach 1320-1327, a w latach 1436-1446 bp Zbigniew Oleśnicki przeniósł siedzibę dekanatu z Dębicy do Pilzna, zob. ks. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki. Opracowanie materiałów źródłowych do Atlasu Historycznego Kościoła w Polsce*, w: *Archiwa. Biblioteki i Muzea w Polsce. Organ Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, półrocznik, t. 8, Lublin 1964, s. 285-286 i s. 290 (dalej: ks. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 8), zob. także W. Pałucki, *Granice i podziały polityczno-administracyjne*, w: S. Trawkowski (red.), *Atlas historyczny Polski. Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku*, cz. II, Warszawa 1993, przypis 59, s. 31.

¹⁶ Zob. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 8, s. 286.

¹⁷ Od roku 1398 w ramach archidiakonatów tworzone były oficjałaty okręgowe, których zadaniem jest ułatwienie duchowieństwu i wiernym dochodzenia swych praw, należytego wymiaru sprawiedliwości, utrzymanie dyscypliny kościelnej i dążenie do zmniejszenia kosztów związanych z dostaniem się do trybunału biskupiego. Archidiakoniat sądecki podzielono na dwa: sądecki i pilzneński, obejmujący dekanaty: Pilzno, Mielec, Ropczyce i Strzyżów, zob. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 8, s. 291.

¹⁸ Zob. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 9, s. 254.

¹⁹ Archiwum Parafii Niebylec, materiały zebrane przez ks. Teofila Górnickiego.

²⁰ Zob. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 9, s. 254. Autor ten podaje, że informacja o zbeszczeszczeniu konieczkowskiej świątyni nie została ujęta w wykazie Merczynga.

W roku 1722 kościół popadł w całkowitą ruinę, a w roku 1793 gubernium lwowskie nakazało przenieść go do Gwoźnicy Górnej. Dotrwał jednak do roku 1823, kiedy to podjęto decyzję o jego rozbiórce i prawdopodobnie dopiero wówczas wykonano decyzję gubernium²¹.

Bracia Machowscy, fundując kościół w Konieczkowej, zatroszczyli się również o odpowiednie jego uposażenie, w skład którego weszło: 1) dwa łany ziemi położone w Konieczkowej nad rzeczką Błysienką wraz z należącymi do nich łąkami oraz stawem, 2) karczma z trzema kwartami pola i łąkami należącymi do tej karczmy wraz z czynszem od niej, 3) dziesięcinę snopową od dwóch sołtysów w Jaworniku z czterech łanów i sołtysa w Konieczkowej od dwóch łanów, 4) podatek od każdego kmiecia z Jawornika i Konieczkowej w wysokości trzech korcy miary pilzneńskiej żyta i owsa z siedemdziesięciu łanów, 5) daniiny stołowe po jednym groszu od każdego kmiecia²². Z późniejszych wzmianek wiadomo, że na bieżące wydatki i konserwację kościoła parafia miała do dyspozycji dochody z kilku źródeł i były one następujące: 1) czynsz od wynajmu krów tzw. kościelnych (było ich dwadzieścia kilka w różnych okresach czasu), 2) połowa taksy od pogrzebów, która w 1608 r. dochodziła do ponad pół złoto (24 grosze – jeden złoty to 30 groszy), 3) składki zbierane w kościele do woreczka w dni świąteczne przez kościelnego, 4) jedną trzecią pożytku z pni pszczelich, których np. w roku 1608 było 14 sztuk²³.

W 1595 r. uposażenie parafii stanowiło: 1) 2 łany ziemi kościelnej, z których jeden do połowy był odebrany przez Machowskiego, 2) dziesięcina z dóbr dworskich Jawornik często nieuiszczana, 3) meszne od ludności z ziemi wybierane z Niebylca, Jawornika, Konieczkowej i Gwoźnicy, często nieuiszczane, natomiast w 1618 r. meszne z miasta Niebylca i ze wsi Konieczkowa, Jawornik i Gwoźnica, dziesięcina z dóbr dworskich Jawornik oraz grzywny z drobnych sporów²⁴.

Fundacja i uposażenie kościoła w Niebylcu

Ponieważ kościół w Konieczkowej chylił się ku upadkowi, a zapewne także dla większej wygody kolatora, ówczesny właściciel Niebylca Janusz Romer wybudował i 12 lutego 1650 r. uposażył w Niebylcu kościół²⁵. Parafię

²¹ Tamże.

²² AOffic. Vol. 184 (1751) s. 327-328 (document ingrossowany); Jura ecclesiarum, s. 21.

²³ Archiwum Parafii Niebylec, materiały zebrane przez ks. Teofila Górnickiego.

²⁴ Tamże.

²⁵ Zob. B. Kumor, *Archidiakonat sądecki*, t. 9, s. 257.

w Niebylcu erygował natomiast 14 lipca 1650 r. biskup sufragan krakowski Wojciech Lipnicki²⁶. Inwentarz parafii Niebylec zawiera informację, że kościół wybudowany został jeszcze przed rokiem 1650, ale aż do roku 1788 był on raczej kapelanią dworską, obsługiwana przez zakonników, zwłaszcza ojców bernardynów²⁷. Jak było naprawdę, nie wiadomo. Wydaje się to jednak wątpliwe, ponieważ nikt inny, także znany historyk Kościoła, ks. B. Kumor, takiej informacji nie potwierdza. Podaje on natomiast, że w roku 1786 świątynia była zagrożona ruiną.

Fundowany przez Janusza Romera kościół był drewniany, jednonawowy i nosił tytuł Wniebowzięcia NMP, św. Jana Chrzciciela, św. Jana Ewangelisty i św. Katarzyny²⁸. Pierwszym proboszczem niebyleckim był ks. Jan Baltazarowicz²⁹. Wybudowanie kościoła w Niebylcu i przeniesienie tutaj parafii spowodowało, że dawny kościół konieczkowski pw. św. Marii Magdaleny stał się kościołem filialnym, wikarią wieczystą³⁰. Od tej pory proboszcz miał mieszkanie przy kościele niebyleckim, a wikary mieszkał na plebani w Konieczkowej. Ustalono, że msze święte za kolatora odprawiane będą w soboty i święta. Kościół ten, po przeprowadzeniu gruntownego remontu w 1846 r., doczekał okupacji niemieckiej i został rozebrany w 1941 r., kiedy rozpoczęto użytkowanie obecnej świątyni³¹.

Fundator kościoła niebyleckiego, Janusz Romer, czynił wiele zapisów na jego utrzymanie, np. w 1650 r. w sądzie grodzkim, dla polepszenia i powiększenia uposażenia kościoła obdarował go sumą 210 zł czynszu rocznego i dodatkowo 49 zł czynszu od sumy kapitału 700 zł, tak że łączny czynsz wyniósł sumę 259 zł od kapitału 3700 zł i miał być płatny kwartalnie po 64 złote polskie 22 grosze do rąk plebana niebyleckiego³². Fundator kościoła, za modlitwę w kościele niebyleckim za dusze w czyśćcu cierpiące oraz za grę na organie i śpiewanie litanii do Imienia Jezus w czasie Mszy św. wypłacał 6 florenów rocznie³³. 12 lutego 1650 r. Janusz Romer uczynił także fundację na odmawianie oficjum o NMP w kościele parafialnym, zapisując na ten cel kwotę 3000 fl. pol.³⁴. W 1699 r. Janusz, Józef i Sebastian

²⁶ Tamże.

²⁷ Archiwum Parafii Niebylec, inwentarz Parafii z 1949 r.

²⁸ Zob. B. Kumor, *Archidiakonat sądecki*, t. 9, s. 258.

²⁹ Archiwum Parafii Niebylec, materiały zebrane ks. Teofila Górnickiego.

³⁰ Tamże.

³¹ Zob. B. Kumor, *Archidiakonat sądecki*, t. 9, s. 258.

³² Archiwum Parafii Niebylec, materiały zebrane ks. Teofila Górnickiego.

³³ Tamże.

³⁴ Zob. B. Kumor, *Archidiakonat sądecki*, t. 9, s. 258.

Romerowie ufundowali prebendę dla promotora bractwa Różańca świętego, połączoną z probostwem, legując na ten cel kwotę 18 000 fl. pol.³⁵. Bractwo Różańca świętego zostało zaprowadzone w roku 1699, a 25 czerwca 1751 r. otrzymało ono własnego kapelana, którym był najprawdopodobniej ks. Zygmunt Urbański³⁶.

Zapisy na rzecz kościoła czyniły również inne osoby, np. w 1769 r. zapis taki uczynił nawet popowicz Jan Bańkowski, syn popa bliziańskiego, który imieniem swego umierającego ojca, ks. Jana Pawła Bańkowskiego zapisał kościołowi 10 zł na czynsz roczny³⁷. Teren nasz bowiem to teren pogranicza, obszar dawnej Rusi Halicko-Włodzimirskiej, przyłączonej do Polski w 1341 r.³⁸. Przez wiele lat żyły tutaj w zgodzie trzy wyznania: religia katolicka obrządku rzymskokatolickiego, grekokatolickiego oraz wyznawcy judaizmu. Wsie, w których przeważali grekokatolicy to Blizianka i Gwoździanka.

W pobliżu obecnego kościoła parafialnego istniał również szpital, czyli przytułek dla starców i kalek³⁹. Był to dom drewniany, kryty gontem, z kominami wyprowadzonymi ponad dach. Źródła nie podają przez kogo i kiedy był on ufundowany. Nie miał też stałego uposażenia. W istocie był to przytułek przeznaczony dla ubogich i starców, zazwyczaj z dwiema izbami przedzielonymi sienią: w jednej mieszkali starcy w drugiej staruszki. Wiadomo, że mieszkali w nim ludzie ubodzy i bezdomni, żyjący z jałmużny. W roku 1722 mieszkało w nim czterech ubogich, w roku 1793 już tylko dwóch⁴⁰. W archiwum diecezji przemyskiej zachowała się m.in. bardzo ciekawa wzmianka pochodząca z 1790 r. Mieszkający w nim wówczas Wojciech (Adalbertus) Szymański i jego żona Agnieszka (Agnes) dostąpili niemałego zaszczytu – podawali do chrztu córkę dziedzica niebyleckiego, Kajetana Junoszy Łempickiego i jego żony – Barbary z Balów⁴¹. Dziewczynce nadano imiona: Zofia, Katarzyna, Anastazja. Owa Zofia wyszła potem za mąż za Andrzeja Ankwicza – późniejszego właściciela Niebylca.

Dokładny opis plebani i zabudowań gospodarczych probostwa dostarcza nam ks. F. Haydecki, kanonik tarnowski, dziekan strzyżowski, w sprawozdaniu z wizytacji dziekańskiej z 1786 r. Ks. Haydecki pisze, że plebania była

³⁵ Tamże.

³⁶ Tamże.

³⁷ Archiwum Parafii Niebylec, materiały zebrane ks. Teofila Górnickiego.

³⁸ F. Kiryk, *Wielka historia Polski 1320-1506*, Kraków 2002, s. 107.

³⁹ Zob. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 9, s. 258.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Archiwum Diecezji Przemyskiej, *Liber natorum* parafii Niebylec 1790, s. 20.

drewniana, na podmurowaniu, o dwóch kominach wyprowadzonych ponad dach, kryta gontem, z zewnątrz bielona wapnem. Budynek ten składał się z sieni, dwóch oddzielnych pokoi i kuchni, pod którą znajdowały się dwie murowane piwnice. W niedużej odległości na zachód od plebani stały budynki gospodarcze. W ich skład wchodził dom mieszkalny dla służby, złączona z nim stajnia bydła oraz stojąca osobno stajnia końska z wozownią. Wszystkie te budynki kryte były słomą, jedynie stojący naprzeciw spichlerz – gontem. Stodoły, również drewniane i kryte słomą, usytuowane były po przeciwnej stronie, na wschód od plebani⁴².

Jak już o tym wspomniano, kościół fundowany przez Janusza Romera zbudowano w roku 1650 i przechodził on różne koleje losu. Z biegiem lat uległ zniszczeniu, a wskutek ciągle wzrastającej liczby wiernych stawał się niewystarczający. Wszystko to powodowało, że przed niebylecką wspólnotą parafialną powstała konieczność budowy nowej świątyni. Kapłanem, który podjął pierwszą próbę, był ks. Błażej Stopa (1871-1945)⁴³, proboszcz niebylecki w latach 1909-1915⁴⁴ (jego bratanek Stanisław Stopa był kierownikiem szkoły w Niebylcu od 1913 r.⁴⁵). Zgromadził nawet na ten cel część materiałów, z których wybudował w 1911 r. kaplicę na cmentarzu pw. Krzyża Świętego, mającą pełnić funkcję kościoła parafialnego w czasie budowy; kościół miał być bowiem budowany w miejscu istniejącej świątyni⁴⁶. Zamiar ten spełził na niczym, ponieważ ks. Stopa w październiku 1915 r. objął probostwo w Czudcu⁴⁷, a jego następcy kontynuowali tych działań.

Kolejną próbę budowy nowego kościoła parafialnego w Niebylcu, tym razem udaną, podjęto w latach 30. XX w., w czasie, gdy proboszczem był ks. Franciszek Strzępek. Faktycznym organizatorem przedsięwzięcia, wobec podeszłego wieku proboszcza, był ks. Franciszek Muras, wikariusz przybyły do parafii w 1935 r.⁴⁸. Prace rozpoczęto od powołania w 1936 r. komitetu budowy kościoła, opracowania dokumentacji i gromadzenia środków na budowę

⁴² Archiwum Parafii Niebylec, materiały z wizytacji dziekańskiej ks. F. Haydeckiego, znajdujące się w zbiorach ks. Teofila Górnickiego.

⁴³ Archiwum Parafii św. Trójcy w Czudcu, fotografia z inskrypcją.

⁴⁴ Archiwum Parafii Niebylec, *Liber natorum, Liber copulatorum* oraz *Liber mortuorum* obejmujących lata 1909-1915, a także materiały zebrane przez ks. Teofila Górnickiego.

⁴⁵ Kronika Szkoły Powszechnej w Niebylcu, s. 135.

⁴⁶ Archiwum Parafii Niebylec, materiały zebrane przez ks. Teofila Górnickiego.

⁴⁷ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Saecularis et Regularis Dioecesis rit. lat Premisliensis* Pro Anno Domini 1917, Premisliae 1916, s. 219.

⁴⁸ Archiwum Parafii Niebylec, inwentarz Parafii z grudnia 1978 r.

świętyni. Pochodziły one ze zbiórek wśród parafian, dochodów z organizowanych festynów, loterii, jasełek, teatrzyków, a także ze sprzedaży ziół⁴⁹. Budowę świątyni wsparła także Polonia amerykańska. W Elizabeth powstał Komitet Pomocniczy Budowy Kościoła w Niebylcu, który organizował zbiórkę, szczególnie w Elizabeth w stanie New Jersey oraz w mieście Adams w stanie Massachusetts. W 1953 r. komitet zebrał kwotę 2196 dolarów na wykonanie tynków zewnętrznych kościoła, z czego 405 dolarów przeznaczono na zakup cementu, pozostałą zaś kwotę zdeponowano w banku PKO, do dyspozycji komitetu w kraju. Całością prac organizacyjnych zajęli się byli parafianie, a mianowicie Piotr Lubas, Henryk Siuciak i Franciszek Dobrowolski⁵⁰.

Projekt budowlany kościoła opracował inż. Tadeusz Mulicki z Rzeszowa, prace rozpoczęto 8 września 1936 r., a robotami budowlanymi kierował inż. Józef Urbanik ze Strzyżowa⁵¹. Prace przy budowie postępowały bardzo sprawnie i już 12 maja 1938 r. sufragan przemyski biskup Wojciech Tomaka dokonał wmurowania kamienia węgielnego oraz poświęcenia części murów nowego kościoła⁵². Cała budowla w surowym stanie ukończona została w roku 1940 i poświęcona przez ks. proboszcza Franciszka Strzępka z delegacji biskupa ordynariusza⁵³. Kościół zbudowany został z cegły jako neorenesansowy, trójnawowy, o długości 33,77 metra, szerokości 17,10 metra i wysokości 27,75 metra z kopułą. Ma półkoliste prezbiterium, długie na 7,20 metra i szerokie na 6,50 metra⁵⁴. Z prawej strony prezbiterium znajduje się zakrystia, a pod nią piwnica z wejściem z wewnątrz. Z lewej strony prezbiterium jest kaplica, obecnie Matki Bożej Królowej Świata. Nawa główna ma sklepienie półkoliste, wystające pod nawę boczną. Nawy boczne podtrzymywane są przez cztery mniejsze filary i mają sklepienie kasetonowe. Kopuła górna podtrzymywana jest przez cztery duże filary, na jednym z nich umieszczona była dawniej ambona. Pod chórem znajduje się kruchta z pułapem kasetonowym. Po prawej i lewej stronie kruchty są duże wieże zakończone wieżyczkami w kształcie kapelusza kardynalskiego. W jednej z wież, przed wybudowaniem dzwonnicy, umieszczone były dzwony. Prezbiterium oświetlone jest przez trzy okna okrągłe, nawa główna zaś przez sześć okien półokrągłych. Każdą z naw bocznych natomiast, oświetlono przez trzy prostokątne, zakończone łukiem okna. Chór oświetlono jednym dużym ok-

⁴⁹ Tamże, materiały zebrane przez ks. Teofila Górnickiego.

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ Tamże, inwentarz Parafii z 1949 r.

⁵² Tamże, materiały zebrane przez ks. Teofila Górnickiego.

⁵³ Tamże, inwentarz Parafii Niebylec z 1949 r.

⁵⁴ Archiwum Parafii Niebylec, projekt budowlany kościoła.

nem zakończonym łukiem, kopułę czterema okrągłymi oknami, a każdą z wież czterema oknami z żaluzją⁵⁵.

Pierwotnie planowano w kościele sześć ołtarzy: ołtarz główny, cztery ołtarze boczne i jeden w kaplicy⁵⁶. Obecnie jest w kościele trzy ołtarze, przeniesione z poprzedniego kościoła. Ołtarz główny, barokowy, w którym umieszczony był krzyż pochodzący z XVII w., uchodzący za cudowny (obecnie znajduje się w kaplicy cmentarnej), pod którym klęczą dwie figury: św. Jana Ewangelisty i św. Marii Magdaleny. Jako zaszuwa do ołtarza przez długi czas służył zabytkowy obraz olejny ukazujący Wniebowzięcie NMP. Obecnie, po remoncie ołtarza, obraz ten umieszczony jest nad wejściem do kaplicy Matki Bożej Królowej Świata. Obok ołtarza głównego, w kościele znajdują się dwa ołtarze boczne: Matki Bożej Królowej Świata i św. Józefa oraz od niedawna noszący także tytuł Miłosierdzia Bożego⁵⁷.

Nowo zbudowany kościół użytkowano od roku 1940 i równocześnie systematycznie prowadzono prace wykończeniowe. W 1950 r. wykonano tynki wewnętrzne, w 1957 kościół otynkowano, a w rok później ogrodzono, natomiast w 1959 r. wykonano pierwszą polichromię⁵⁸. Kościół został konsekrowany 12 czerwca 1956 r. przez biskupa przemyskiego Franciszka Bardę⁵⁹. Nowy kościół nosił wezwanie Znalezienia Krzyża Świętego oraz Wniebowzięcia NMP. Ten drugi tytuł występuje jeszcze w roku 1966, potem zanika i upowszechnia się tytuł Znalezienia Krzyża Świętego⁶⁰.

Przynależność do administracji kościelnej

W skład niebyleckiego okręgu parafialnego, podobnie jak okręgu konieczkowskiego, nadal wchodziło miasto Niebylec oraz wsie Jawornik i Małówka, natomiast w zależności filialnej pozostawały Konieczkowa i Gwoźnica⁶¹. W tej ostatniej wsi istniała bowiem od 1722 roku przy dworze drewniana kaplica, w której udzielano chrztów i grzebano zmarłych. W roku 1786 posiadała ona prawa kaplicy publicznej⁶², a w 1823 prawdopodobnie przeniesiono tutaj kościół z Ko-

⁵⁵ Tamże, inwentarz Parafii Niebylec z 1949 r.

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ Tamże.

⁵⁸ Tamże, kronika Parafii Niebylec.

⁵⁹ Tamże.

⁶⁰ *Rocznik Diecezji Przemyskiej na rok 1966*, Przemysł 1966, s. 140.

⁶¹ Zob. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 9, s. 258.

⁶² Tamże.

nieczkowej. W 1782 r. obszar parafii powiększył się o Bliziankę i Gwoździankę⁶³. Parafia Niebylec nadal należała do dekanatu strzyżowskiego w archidiakonacie sądeckim i oficjalecie pilźnieńskim, ale po I rozbiorze Polski w 1772 r. zmieniła się jej przynależność diecezjalna. Wówczas, w czasie rządów cesarza Józefa II, z galicyjskiej części diecezji krakowskiej (tzw. zawiślańskiej), po 14 latach starań władz austriackich, papież Pius VI mocą bulli *In suprema beati Petri cathedra* z dnia 13 marca 1786 r. w datacji bolońskiej erygował kanonicznie diecezję tarnowską⁶⁴. Dążeniem cesarstwa austriackiego było bowiem dostosowanie granic organizacji kościelnej do granic administracji państwowej. Do nowo utworzonej diecezji tarnowskiej włączono 202 parafie w 14 dekanatach w czterech cyrkułach, w tym dekanat strzyżowski z parafią Niebylec⁶⁵.

Diecezja tarnowska została zniesiona przez papieża Piusa VII bullą *In-defessum personarum* z dnia 13 czerwca 1805 r., poprzez podział jej terytorium pomiędzy diecezję przemyską i krakowską⁶⁶. Bulla papieska do diecezji przemyskiej włączała dwa cyrkuły polityczne (Tarnów i Jasło), obejmujące dziewięć dekanatów (łącznie 6500 km²), 144 parafie (wśród nich Niebylec, Lutczę i Połomię) i osiem filii (m.in. Konieczkowa) oraz 443 042 wiernych⁶⁷. Faktyczne przejście jurysdykcji i akt konsystorskich przez biskupa przemyskiego Antoniego Gołaszewskiego nastąpiło dopiero 5 stycznia 1808 r., co spowodowane było faktem, iż bulla papieska *placetum regium* władz austriackich otrzymała dopiero 6 lutego 1806 r. Powodem opóźnienia były wojny napoleońskie oraz inne klęski Austrii⁶⁸. Dnia 12 listopada 1807 r., dla uspraw-

⁶³ Tamże.

⁶⁴ Zob. B. Kumor, *Diecezja tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji 1786-1985*, Kraków 1985, s. 50-51 (dalej: B. Kumor, *Diecezja tarnowska*).

⁶⁵ Tamże, s. 54-59. Były to dekanaty: Pilzno, Radomyśl Wielki, Mielec i Ropczyce w cyrkule tarnowskim, Miechocin, Rudnik i Głogów Młp. w cyrkule rzeszowskim, Dębowiec, Jasło, Biecz i Strzyżów w cyrkule dukielskim z siedzibą w Jaśle, Nowy Sącz, Bobowa i Łącko w cyrkule nowosądeckim. Warto zauważyć, że do diecezji tarnowskiej włączono także pozostałe parafie regionu, tj. Lutczę i Połomię.

⁶⁶ Powody zniesienia diecezji tarnowskiej były dwa: polityczne – postulujące dostosowanie nowej organizacji kościelnej do politycznych granic zaboru po III rozbiorze Polski w 1795 r. oraz gospodarcze – które zrujnowanemu przez wojny napoleońskie skarbowi austriackiemu miały zaoszczędzić wydatków na utrzymanie instytucji kościelnych, więcej zob. B. Kumor, *Diecezja tarnowska*, s. 83.

⁶⁷ Diecezja krakowska otrzymała trzy cyrkuły polityczne (Nowy Sącz, Bochnia, Myślenice), 14 dekanatów, 210 parafii i 32 filie oraz 608 182 wiernych, zob. B. Kumor, *Diecezja tarnowska*, s. 87.

⁶⁸ Tamże.

nienia i przyspieszenia załatwiania spraw kościelnych, biskup przemyski dla obydwu cyrkułów politycznych, które przeszły z byłej diecezji tarnowskiej pod jego jurysdykcję, utworzył oficjałat pilzneński, w skład którego wszedł także dekanat strzyżowski a wraz z nim parafia Niebylec⁶⁹.

W roku 1864 od parafii Niebylec odłączyła się Gwoźnica Dolna i Górna, tworząc odrębną parafię⁷⁰. Od niepamiętnych czasów istniała tam bowiem, na dworze Edwarda Zakliki, duża kaplica pod wezwaniem św. Antoniego z Padwy, która właśnie w 1864 r. została staraniem wiernych odremontowana i pod tym samym wezwaniem przeznaczona na kościół. Kolatorami zostali spadkobiercy Edwarda Zakliki, dziedzica Gwoźnicy Górnej⁷¹. Kolejna ważna data to rok 1946. Wówczas od parafii niebyleckiej odłączono Bliziankę, tworząc najpierw ekspozyturę parafii Niebylec, a potem odrębną parafię pw. Podwyższenia Krzyża Świętego⁷². Kościół zorganizowany został, podobnie jak w Gwoździance, w dotychczasowej cerkwi pw. Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy, wzniesionej w 1865 r.⁷³.

Stan taki istniał do 1992 r., kiedy to Ojciec Święty Jan Paweł II, mocą bulli *Totus Tuus Poloniae populus*, z dnia 25 marca 1992 r. z części diecezji przemyskiej i tarnowskiej utworzył diecezję rzeszowską, a parafia Niebylec weszła w jej skład. Dalsze zmiany w strukturze terytorialnej parafii to wyjście najstarszej wsi parafii – Jawornika. Najpierw – od 23 sierpnia 1998 r. stanowiła ona rektorat parafii Niebylec⁷⁴, a od 23 sierpnia 2008 r. odrębną od niebyleckiej parafię pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych⁷⁵. Obecnie więc parafia Niebylec należy do dekanatu czudeckiego w diecezji rzeszowskiej i archidiecezji przemyskiej⁷⁶.

⁶⁹ Tamże, s. 89.

⁷⁰ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioecesis rit. lat, Premisliensis pro anno domini 1933*, s. 43.

⁷¹ Archiwum Parafii Niebylec, materiały zebrane przez ks. Teofila Górnickiego.

⁷² Zob. *Rocznik Diecezji Przemyskiej na rok 1952*, Przemysł 1952, s. 113.

⁷³ *Katalog Zabytków Sztuki. Woj. rzeszowskie*, pod red. E. Śnieżyńskiej-Stolotowej i F. Stolora, Ropczyce, Strzyżów i okolice, Warszawa 1978, s. 96.

⁷⁴ Dekret Biskupa Rzeszowskiego o utworzeniu rektoratu Jawornik.

⁷⁵ Dekret Biskupa Rzeszowskiego o utworzeniu Parafii pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Jaworniku.

⁷⁶ *Schematyzm Diecezji Rzeszowskiej 2013/2014*, Rzeszów 2013, s. 112.

Ludność parafii

Od 1785 r. obserwujemy ciągły wzrost wiernych w parafii. W wymienionym wyżej okresie liczyła ona 2731 dusz w 521 rodzinach, w tym: w Niebylcu – 332 wiernych w 72 rodzinach, w Jaworniku – 475 wiernych w 92 rodzinach, w Gwoździance – 65 wiernych w 11 rodzinach, w Małówce – 152 wiernych w 25 rodzinach, w Bliziance – 78 wiernych w 22 rodzinach, w Konieczkowej – 602 wiernych w 118 rodzinach i w Gwoźnicy – 1026 wiernych w 181 rodzinach⁷⁷. W roku 1786 parafia liczyła 2734 osoby⁷⁸, w roku 1797 – 2850, a w roku 1722 do komunii wielkanocnej przystąpiło 1200 wiernych⁷⁹. W Niebylcu było wówczas 10 urodzeń, 2 śluby i 8 zgonów, w Jaworniku odpowiednio 21, 4 i 14, w Gwoździance 3, 1, 0, w Małówce 4, 0, 1, w Bliziance 1, 1, 2, w Konieczkowej 24, 7, 16, w Gwoźnicy 42, 4, 26⁸⁰. W 1805 r. liczba wiernych w parafii wzrosła do 2860 dusz, a jej łączny dochód wynosił 278,45 florenów, na co składały się: 1) dochody z gruntu plebańskiego w wysokości 50 florenów, 2) dziesięcina w wysokości 75 florenów, 3) meszne w bydle – 70 florenów, 4) dochody z podatku 83,45 florenów⁸¹. Parafia posiadała następujące wydatki: 1) podatek na rzecz dekanatu – 5 florenów, 2) wynagrodzenie organisty – 12 florenów 30 groszy, 3) wynagrodzenie wikarego – 15 florenów. O budynek plebański miał dbać i naprawiać go dwór⁸². W 1843 r. parafia liczyła już 3993 wiernych, z czego w Niebylcu – 444, w Konieczkowej – 831, Gwoźnicy Górnej – 1145, Gwoźnicy Dolnej – 331, Gwoździance – 77, Małówce – 190 i Bliziance – 175⁸³.

W II połowie XIX wieku do parafii należeli mieszkańcy Blizianki (287 osób), Gwoździanki (94), Jawornika (827), Konieczkowej (859), Małówki (168) oraz oczywiście Niebylca (308 osób)⁸⁴. W roku 1892 parafia Niebylec,

⁷⁷ Archiwum Parafii Niebylec, materiały zebrane przez ks. Teofila Górnickiego, zob. także J. Malczewski (red.), Studium historyczno-urbanistyczne gminy Niebylec, Niebylec 1997, s. 10-13 i s. 6-63.

⁷⁸ Zob. B. Kumor, *Archidiakoniat sądecki*, t. 9, s. 258.

⁷⁹ Tamże.

⁸⁰ Archiwum Parafii Niebylec, materiały zebrane przez ks. Teofila Górnickiego.

⁸¹ Tamże.

⁸² Tamże.

⁸³ Tamże.

⁸⁴ Tamże. Zob. także *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* pod red. F. Sulimierskiego, B. Chlebowskiego i W. Walewskiego, Warszawa 1881, t. II s. 923, t. III s. 517, t. IV s. 331 i t. VII s. 42. Autorzy ci podają, że parafia Niebylec

nosząca nadal tytuł Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i pozostająca pod patronatem właścicieli poszczególnych wsi ją tworzących (Teofila Drzewickiego, Józefa Czajowskiego, Wallacha Chaskiela i Izraela Hirschhorna), liczyła 3277 wiernych, w tym Niebylec – 362, Blizianka – 352, Gwoździanka – 129, Jawornik – 1042⁸⁵. W parafii mieszkało wówczas 580 Żydów⁸⁶. W 1903 r. liczba wiernych wzrosła do 4101 osób, z czego w Niebylcu mieszkało – 429, w Bliziance – 463, w Gwoździance – 167, w Jaworniku – 1263, w Konieczkowej – 1278 i w Małówce – 501⁸⁷. Ludność żydowska na tym terenie liczyła wówczas 593 osoby⁸⁸. Liczba ludności w parafii ewoluowała, zmieniała się, raz wiernych było więcej raz mniej. W roku 1910 parafia liczyła 4475 wiernych, w tym w Niebylcu – 440, w Bliziance – 487, w Gwoździance – 188, w Jaworniku – 1367, w Konieczkowej – 1455 i w Małówce – 538⁸⁹. W całej parafii mieszkało wówczas 651 Żydów⁹⁰. Natomiast w roku 1912 liczba wiernych zmniejszyła się i wyniosła łącznie 4210 osób (Niebylec – 447, Blizianka – 498, Gwoździanka – 191, Jawornik – 1396, Konieczkowa – 1496, Małówka – 551)⁹¹, zanotowano także 713 osób wyznania greckokatolickiego⁹². Zmniejszyła się także liczba mieszkańców wyznania mojżeszowego i wyniosła wówczas 485 osób⁹³. Jeszcze większy spadek wiernych nastąpił dwa lata później, kiedy zanotowano 3598 wiernych (Niebylec – 287, Blizianka – 433, Gwoździanka – 176, Jawornik – 1137, Konieczkowa – 1261, Małówka – 304), 430 grekokatolików i 430 Żydów⁹⁴. Taką samą liczbę wiernych

liczy 2543 wiernych i 469 Izraelitów, natomiast jeżeli dodamy podaną przez nich liczbę wiernych w poszczególnych wsiach to okaże się, że parafia niebylecka liczyła wówczas 2632 wiernych.

⁸⁵ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Secularis & Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1893*, s. 239.

⁸⁶ Tamże.

⁸⁷ Archiwum Parafii Niebylec, materiały zebrane przez ks. Teofila Górnickiego.

⁸⁸ Tamże.

⁸⁹ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Secularis & Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1911*, s. 265-266.

⁹⁰ Tamże.

⁹¹ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Secularis & Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1913*, s. 232.

⁹² Tamże.

⁹³ Tamże.

⁹⁴ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Secularis & Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis pro anno Domini 1914*, s. 236.

zanotowano w roku 1916⁹⁵, w roku 1924 było ich 4010 oraz 300 Żydów⁹⁶, w rok później nastąpił znaczący spadek – liczba wiernych wyniosła 3500 osób, w tym w Niebylcu – 260, w Bliziance – 420, w Gwoździance – 180, w Jaworniku – 1140, w Konieczkowej – 1200 i w Małówce – 300⁹⁷. Wiernych wyznania greckokatolickiego było wówczas 400⁹⁸. W latach 1926-1934 liczba wiernych pozostawała na niezmiennym poziomie 3260 osób⁹⁹, podobnie jak liczba Żydów (360 osób) oraz osób wyznania greckokatolickiego (420)¹⁰⁰. W 1938 r. liczba wiernych w parafii wzrosła i jej stan wyniósł 3394 osoby, w tym Niebylec – 227, Blizianka – 412, Gwoździanka – 169, Jawornik – 1121, Konieczkowa – 1152 i Małówka – 265¹⁰¹. Liczba osób wyznania greckokatolickiego i mojżeszowego nie wzrosła i utrzymała się na poziomie odpowiednio 420 i 360 osób¹⁰².

W roku 1952 i 1958 liczba wiernych w parafii wyniosła 3015 osób, w tym w Niebylcu – 485, w Jaworniku – 992, w Konieczkowej – 995, w Gwoździance – 320 i w Małówce – 223¹⁰³. W roku 1966 parafia Niebylec liczyła 3495 wiernych, w tym w Niebylcu – 437, w Jaworniku – 1267, w Konieczkowej – 1163, w Gwoździance – 382 i w Małówce – 246¹⁰⁴. Od lat powojennych obecności innych wyznań w parafii nie zanotowano. Współcześnie niebylecka parafia liczy 2600 wiernych¹⁰⁵.

⁹⁵ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Secularis & Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis* pro anno Domini 1917, s. 222.

⁹⁶ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Secularis & Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis* pro anno Domini 1924, s. 75.

⁹⁷ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Secularis & Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis* pro anno Domini 1925, s. 117.

⁹⁸ Tamże.

⁹⁹ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Secularis & Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis* pro anno Domini 1926, s. 132, pro anno Domini 1927, s. 136, pro anno Domini 1928, s. 145-146, pro anno Domini 1929, s. 147, pro anno Domini 1930, s. 147, pro anno Domini 1931, s. 149, pro anno Domini 1932, s. 149, pro anno Domini 1933, s. 148, pro anno Domini 1934, s. 148.

¹⁰⁰ Tamże.

¹⁰¹ *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Secularis & Regularis Dioecesis rit. lat. Premisliensis* pro anno Domini 1938, s. 151.

¹⁰² Tamże.

¹⁰³ *Rocznik Diecezji Przemyskiej na rok 1952*, Przemysł 1952, s.115-116, *Rocznik Diecezji Przemyskiej na rok 1958*, Przemysł 1958, s. 131.

¹⁰⁴ *Rocznik Diecezji Przemyskiej na rok 1966*, Przemysł 1966, s. 140.

¹⁰⁵ Archiwum Parafii Niebylec.

Proboszczowie parafii Niebylec¹⁰⁶

Jak już wyżej wspomniano, parafia pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Niebylcu ma w swojej historii dwa etapy rozwojowe: etap konieczkowski i etap niebylecki. Każdy z nich obfitował w ważne dla parafii wydarzenia i w każdym z nich pracowali kapłani, którzy budowali tę nową wspólnotę, zabiegali o uświęcanie wiernych oraz o stan materialny świątyni i jej piękno. Kolejnymi proboszczami w okresie konieczkowskim byli: ks. Stanisław z Opatowca (na życzenie fundatorów – braci Machowskich), ks. Mikołaj (1513-1527), ks. Marcin z Lubienia, ks. Stanisław Sroka (1576-1618), ks. Wawrzyniec Chmurowicz (1618-1633). W okresie niebyleckim natomiast kolejnymi proboszczami byli: ks. Jan Baltazarowicz (1650-1686), ks. Tomasz Goldowicz (1686-1730), ks. Andrzej Bazyli Bańkowski (1730-1741), ks. Zygmunt Urbański (1741-1760), ks. Walenty Bedoński (Bedyński, Beduński 1760-1765), ks. Jan Papużyński (1765-1791)¹⁰⁷, ks. Augustyn Filipowski (1791-1820), ks. Jan Michniowski (1820-1833), ks. Andrzej Rogowski (1833-1838), ks. Szymon Jedliński (1838-1866), ks. Jan Mączczyński (1866-1902), ks. Jan Drzewicki (1903-1908), ks. Błażej Stopa (1909-1915), ks. Jan Warzecha, administrator do stycznia 1916 r., ks. Franciszek Strzępek (1916-1949), ks. Franciszek Muras (1949-1966), ks. Jan Obara (1966-1986), ks. Stanisław Stęchły (1986-2012). Obecnym proboszczem parafii Niebylec jest ks. dr Czesław Goraj, wikariusz w Niebylcu w latach 1999-2002.

Parafia niebylecka obfituje w powołania kapłańskie i zakonne. Wywodzi się stąd 17 kapłanów i cztery siostry zakonne. Pierwszym z nich był ks. Teofil Górnicki (1890-1971), święcony w Przemyślu 6 maja 1917 r., wikariusz w Samborze i Albigowej, a w latach 1921-1924 sekretarz i kapelan świętego biskupa Józefa Sebastiana Pelczara¹⁰⁸.

¹⁰⁶ Spis księży proboszczów sporządzono na podstawie ksiąg parafialnych *Liber naturom, Liber copulatorum, Liber mortuorum* Parafii Niebylec z lat 1785-2012, materiałów zebranych przez ks. Teofila Górnickiego, zdeponowanych w Archiwum Parafii Niebylec oraz pracy ks. Jana Szczepaniaka, *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646-1789)*, Kraków 2008, s. 137 i 838.

¹⁰⁷ Ks. Jan Papużyński najprawdopodobniej nie był proboszczem niebyleckim, ale wikariuszem przeznaczonym na wikariat w Konieczkowej, w parafii Niebylec. Jak podaje ks. J. Szczepaniak ks. J. Papużyński święcenia prezbiteratu przyjął 18 grudnia 1756 r. i został przeznaczony do Konieczkowej w parafii Niebylec (*ad provisionem in Konieczkova par. Niebylec, dec. Strzyżow*), zob. J. Szczepaniak, *Katalog duchowieństwa diecezjalnego zestawiony na podstawie krakowskich ksiąg święceń (1646-1789)*, Kraków 2008, s. 838.

¹⁰⁸ A. Nowak, *Słownik bibliograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. II. A-J, s. 242. Nie zmieniono jednak zestawienia księży proboszczów, ponieważ sugestia przedstawiona wyżej wymaga jeszcze sprawdzenia w oparciu o inne źródła.

Kończąc, można zauważyć, że parafia pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Niebylcu jest świadectwem i dowodem na to, że życie religijne jest nierozwalnie związane z życiem społecznym wieloma więzami, tak jak życie naszego Narodu związane jest z Kościołem, a historia Polski z historią Kościoła.

THE FOUNDATION, ENDOWMENT AND DEVELOPMENT OF THE PARISH OF THE DISCOVERY OF THE HOLY CROSS IN NIEBYLEC

Summary

The history of the Parish of the Discovery of the Holy Cross in Niebylec can be divided into two development phases: Konieczkowska phase, spanning from 1464 to 1650 and Niebylec phase, spanning from 1550 until now. For that reason, it is called Konieczkowsko – Niebylecka Parish. The Konieczkowska Parish was funded by four born brothers: Marcjusz, Mikołaj, Jan and Stanisław Machowski on 14th June 1460. It was established by the Bishop of Cracow Jan Gruszczyński, who was also both the chancellor of Poland and contemporary Polish Primate. Konieczkowska Parish district included four villages: Konieczkowska, Jawornik, Nowa Wies and Gwoźnica. Niebylec town joined the Parish in 1509 and a village Malowka in 1608. The first Parish – Priest was Stanisław from Opatowiec. The Niebylec Parish was funded by Janusz Romer, contemporary owner of Niebylec. It was established by Cracow Suffragan Bishop Wojciech Lipnicki. The Niebylec Parish district was the same as the Konieczkowska District. Two villages Blizianka and Gwoździanka joined it in 1782. Gwoźnica left the Parish district in 1864 and Jawornik in 2008. The Konieczkowska Parish and later the Niebylec Parish belonged to the Pilzno Decanate until 1608. Next, it belonged to the Strzyżów Decanate, in the Sacz Archdeaconry, the Pilzno Office and the Cracow Diocese. After the First Partition of Poland, from 1722 to 1806 the Parish belonged to the Tarnów Diocese. The number of parishioners has been continuously growing to 2600 worshippers at present. The first Niebylec Parish - Priest was Jan Bazaltowicz and dr Czesław Goraj is the present Parish - Priest.

Słowa kluczowe: dekanat, diecezja, fundator, inwentarz, kościół, ołtarz, parafia, proboszcz, szkoła

Key words: deanery, diocese, founder, inventory, church, altar, parish, pastor, school